

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

STUDY

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

SA EXAM
PAPERS

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

2019

TLHAHLO YA GO SWAYA

MEPUTSO: 80

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya ke 6.

KAROLO YA A: TEKATLHALOGANYO**POTŠIŠO YA 1****Tlhahlo ya go swaya tekatlhaologanyo**

- Ka gore šedi e letše go kwešišo, dikarabo tša mopeleto wo o fošagetšego le tša diphošo tša polelo di amogelwe, ntle le ge diphošwana tšeo di fetoša tlhalošo goba kwešišo. (Le ge go le bjalo, diphošo di swanetše go laetšwa).
- Hlokomologa mantšu a molekwa a a šomišitšego go tšwa malemeng a šele, gomme o se mo fokoletše meputso ge e le gore karabo e sa na le mohlodi. Le ge go le bjalo, lentšu leo le tšwago malemeng a šele gomme le šomišitšwe sengwalweng, ebile le nyakega karabong, le amogelwe.
- Go dipotšišo tša boikgopolelo go se abje moputso go karabo ya EE/AOWA le KE A DUMELA/GA KE DUMELE. Lebaka goba ntlha ya go fahlela karabo ke yona e fiwago moputso.
- Ga go moputso wo o abjago go NNETE/MAAKA goba NTLHA/KGOPOLO. Lebaka goba ntlha ya go fahlela ke yona e hlokomelwago.
- Ge molekwa a ngwadile lefoko ka moka go karabo ya go nyaka lentšu le tee, aba moputso ge fela lentšu leo le thaletšwe.
- Ge karabo e nyaka dintlha tše pedi goba tše tharo gomme molekwa a file tše ntši, swaya tše pedi/tharo tša mathomo fela.
- Amogela polelo ya dimmotwana tša go fapana.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

1.1 Tekatlhaloganyo (Temana-setšweletšwa sa A)

1.1.1	• Ba tsenwa ke mororomelo. • Ba swara dipelo ka diatla. • Diyamaleng ga di sa tsena.	(3)
1.1.2	• Mafolofolo.	(1)
1.1.3	• O ile a beakanya lefelo la gagwe la bodulo. • O ile a ya go lekola diphapošithutelo.	(2)
1.1.4	• Ga go yo a ya go go ba šala morago dithutong tša bona. • Ba swanetše go ba le maikarabelo/maikemišetšo ka bobona.	(2)
1.1.5	(a) Motho yo mongwe le yo mongwe o šoma ka thata. (b) Gwa se be le yo a nyakago go phalwa ke yo mongwe.	(1) (1)
1.1.6	A/Kgakanego.	(1)
1.1.7	Go ikadima <i>emblem</i> e ya yunibesithi.	(1)
1.1.8	Dikarabo tša maleba di tla amogelwa. • A ka rakwa yunibesithing. • Batswadi ba ka mo ngala gomme ba se mo lefele dithuto tša gagwe. • A ka palelwa dithutong gomme bokamoso bja gagwe bo ka se phadime.	(3)

- 1.1.9
- Go šomišwe matlakala ao a ikgethilego.
 - Batswadi ba ikgokaganye thwii le yunibesithi kgafetšakgafetša.
 - Batswadi ba fe balaodi ba sekolo *diimeile* tša bona gore dipoelo di romelwe go bona thwii.
- (3)
- 1.1.10
- Baithuti dikolong ba itirela boithatelo ka ge batswadi ba sa bone seo ba se dirago.
 - Baithuti ba itebatša seo batswadi ba ba rutilego sona ge ba bona bagwera ba bona.
 - Baithuti ba lebala tabakgolo ye ba e etšego sekolong e lego thuto.
- (TŠE PEDI fela.)
- (2)
- 1.1.11
- Dikarabo tša maleba di tla dumelelwa.
- Nka kgopela tshwarelo.
 - Nka nyaka mošongwana gomme ka tšwetša dithuto pele.
 - Go ikahloganya le go gapa mogofe.
- (TŠE PEDI fela.)
- (2)
- 1.1.12
- Dikarabo tša maleba di tla amogelega.
- Pefelo, Lesiba o hweditše monyetla wa go tsena sekolo eupša o bapetše ka wona mola bana ba bangwe ba o hlokile.
 - Manyami, go a nyamiša go bona Lesiba a hlokile maikarabelo gomme a sentše sebaka sa go kaonafatša bokamoso bja gagwe.
- (E TEE fela.)
- (2)
- 1.2 Tekatlhaloganyo (Seswantšho-Setšweletšwa sa B)
- 1.2.1 B/Monna o tima hlaga.
- (1)
- 1.2.2
- Kefa ya go itšhireletša.
 - Diaparo tša go itšhireletša.
- (E TEE fela.)
- (1)
- 1.2.3
- Batho ba se lahle mahlokwana ao a tukago a mollo hlageng.
 - Batho ba go fola ba netefatše gore ba tima metšoko/difola/disekerete pele ba di lahla.
 - Batho ba se tšhume ditlakala mo gongwe le mo gongwe.
- (TŠE PEDI fela.)
- (2)
- 1.2.4
- Diphedi di ka loba maphelo le magae a tšona.
 - Tšhilafalo ya leratadima/lefaufau/legodimo.
 - Muši o ka hlolela batho malwetši le dikotsi tša mebileng.
 - Tiragalo ye e ka lobiša batho magae gammogo le maphelo a bona.
- (TŠE PEDI fela.)
- (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO**POTŠIŠO YA 2****Tlhahlo ya go swaya kakaretšo.**

- **Kabo ya meputso**
 - Dintlha = 7
 - Polelo = 3
 - Palomoka=10
- **Kabo ya meputso ya polelo ge molekwa a šomišitše mantšu a tlhalošo.**
 - 1–3 ya dintlha tša nnete - meputso 1
 - 4–5 ya dintlha tša nnete - meputso 2
 - 6–7 ya dintlha tša nnete - meputso 3
- **Kabo ya meputso ya polelo ge balekwa ba šomišitše mantšu a bona le ditsopolwa.**
 - Ge molekwa a tsopotše dintlha tše 6 go iša go tše 7 ka ntle le go di hlaloša, ga a fiwe meputso wa polelo.
 - Ge molekwa a tsopotše ntlha e 1 go iša go tše 5, tše pedi a di hlalošitše ka mantšu a gawe, o fiwa meputso o tee wa polelo.

HLOKOMELA**Palo ya mantšu**

- Baswai ba kgonthiše palo ya mantšu ao a šomišitšwego.
- O se fokotše meputso ge molekwa a se a bontšha palo ya mantšu goba ge a bontšhitše palo yeo e sego ya maleba.
- Ge molekwa a fetile palo yeo e beilwego ya mantšu, bala go fihla go a mahlano fela ka godimo ga palo yeo e beilwego gomme o hlokomologe seripa seo se šetšego sa kakaretšo.

Ditsopolwa		Mantšu a tlhalošo
1. 'Bohle batho ba kgopela katlego maphelong a bona.'	1.	Batho ba kgopela mahlatse le mahlogonolo.
2. 'Bana ba dikolo ba rapelela katlego dithutong tša bona'	2.	Bana ba dikolo ba ikgopelela ditšhegofatšo/mahlatse/mahlogonolo dithutong.
3. 'Ba go se šome ba kgopela mošomo, ba go šoma ba na le tumo ya tlhatlošo.'	3.	Ba ikganyogela mešomo le ditlhatlošo.
4. 'Ba go nyaka manyalo ba a nyaka, bao ba lego ka gare ba nyaka go tšwa.'	4.	Ba ikgopelela ditšhegofatšo manyalong a bona le go ntšha moya o mobe.
5. 'Batšofe ba swere ya bona thapelo ya 'bophelo bjo botelele ...'	5.	Batšofadi ba ikgopelela kokeletšo ya matšatši bophelong.
6. 'Bakgalabje bona ba lebeletše gore leruo la bona le tlo ata'	6.	Bakgalabje bai ikgopelela kokeletšo ya lehumo.
7. 'Ka gare ga thapelo tše, bana le masea ba a balwa ka gore ba ...'	7.	Bana le masea le bona ba itakaletša tše botse.

KAROLO YA C: THUTAPOLELO LE TŠHOMIŠOPOLELO**POTŠIŠO YA 3: PAPATŠO – SETŠWELETŠWA SA D****Tlhahlo ya go swaya KAROLO YA C.****• Mopeleto**

- Dikarabo tša lentšu le tee di swanetše go fiwa moputso le ge mopeleto o fošagetše, ntle le ge phošo yeo e fetoša tlhalošo ya lentšu.
- Go dikarabo tša go nyaka lefoko ka botlalo, mopeleto wo o fošagetšego o swanetše go šetšwa ge e le gore phošo yeo e tšwelela ka sebopego sa polelo yeo e lekwago.
- Mo go lekwago khutsofatšo, karabo e be le maswaodikga a maleba.
- Sebopego sa mafoko se nepagale gomme se fiwe ka mafoko a feletšego go ya le ka taelo.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

- 3.1 Le. (1)
- 3.2 B/Kabo ya madi. (1)
- 3.3
- Pukuntšu.
 - Legogwa.
 - Mašeleng.
- (TŠE PEDI fela.) (2)
- 3.4
- Fonte ye kgolo e tanya šedi/goga mahlo a moreki, gape e gatelela molaetša wo mogolo. (2)
 - Fonte ye nnyane e tlaleletša molaetša.
- 3.5
- Ditlelafo di šireletša go fetelwa ke malwetši. (2)
 - Polo e thuša go pompa madi. (2)
- 3.6
- Ke ntlha, ntle le madi ga go bophelo. (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 4: KHATHUNI – SETŠWELETŠWA SA E

- 4.1 Phapošing ya ngaka ya monagano/Bookelong.
- Polelo ya go re; “Nna ke ngaka ya monagano.” (2)
- 4.2 A/nago le kgatelelo ya monagano. (1)
- 4.3 Polelo ya gagwe ya go re; “Mešomo ka moka e magetleng a ka.” (1)
- 4.4
- Lephephe le pene di šomišwa go ngwala dillo tša molwetši. (2)
 - Sephumulamegokgo o se šomiša go fa molwetši ge a lla. (2)
- 4.5
- A ka botša molwetši gore a abele bašomi mošomo.
 - A ka botša molwetši gore a rute bašomi ba gagwe boikarabelo.
 - A ka mmošša gore a iphe nako ya go ikhutša. (2)
- (TŠE PEDI fela.) (2)
- 4.6 Sathane. Batho ba go se loke ba swantšhwa le sathane. (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 5: SENGWALO – SETŠWELETŠWA SA F**5.1 SENGWALO – SETŠWELETŠWA SA F**

- 5.1.1 (a) ... mediro ya go hloka tlhompho.
 (b) bophelong bja gagwe.
 (c) O ikgafa go mo direla a lokologile.
 (d) O ganne keletšo ya motswadi. (4)
- 5.1.2 Yo. (1)
- 5.1.3 Ba ka mo fihlelelago. (1)
- 5.1.4 Nyenyefatšo. (1)
- 5.1.5 'O re motho o na le boikgethelo' (1)
- 5.1.6 Sefofane.
 • Bana ba namela sefofane.
 (Bana ba tla fa mafoko a go fapana.) (2)
- 5.1.7 Setagwa = Hlogo + Modu (2)
 Se- + - tagwa-
- 5.1.8 Dihlogo (2)
 • Banna/balaodi ba malapa.
 • Go nagane gabotse/kwešišo.

5.2 SESWANTŠHO – SETŠWELETŠWA SA G

- 5.2.1 A/Dithokgwa. (1)
- 5.2.2 Afrika-Borwa ga se ya tlala ka masodi a diphoofolo. (1)
- 5.2.3 Dipata/Dikontiri. (1)
- 5.2.4 Go sepela/Go ema. (1)
- 5.2.5 Fela –Meetse a a fela. (2)
[20]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 40
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80